

УДК: 811.163.3'276.6:2

27-23=163.3

DOI: 10.55302/PS24221017gj

РЕЛИГИСКИОТ ФУНКЦИОНАЛНОСТИЛСКИ КОМПЛЕКС НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Александра А. Ѓуркова

Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ – Скопје

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6488-0874>

Клучни зборови: македонски јазик, религиски стил, Библија, публицистика, уметничка проза

Резиме: Во статијата се задржуваме на развојот на религискиот функционалностилски комплекс во македонскиот јазик, најпрвин преку осврт кон преводите на Светото писмо на Стариот и на Новиот завет (1990, 2006) и неговите јазични и стилски особености, како на пример: лексиката, употреба на синонимните изрази, зборообразувањето, збороредот и сл. Секако, предвид треба да се земат и периодичните списанија на одделни епархии на Македонската православна црква, како и веб-портали, како на пр. *Премин* (www.preminformal.com.mk) и др., коишто се вклучуваат во рамките на публицистиката, а по својата содржина и по својата цел се обележани преку религискиот стил.

Во проучувањето на религискиот функционалностилски комплекс особено внимание се посветува и на современата македонска проза, во која се реализираат и текстови со религиозна содржина, а предвид ги земаме авторите: Оливера Николова, Драги Михајловски и др. Притоа, важен елемент во анализата претставува инкорпорирањето на религиските содржини преку посебни стилски средства во уметничката проза. Целта на анализата на религискиот функционалностилски комплекс на македонскиот јазик е идентификување на јазичните елементи, коишто се најкарактеристични во споменатиот корпус текстови, како на пример: употреба на архаизми, дијалектизми, заемки (најчесто од грчкиот јазик) и оказионализми, улогата на синонимијата и антонимијата, глаголските форми, збороредот, како и елементите на кохезијата.

RELIGIOUS FUNCTIONAL STYLE OF MACEDONIAN LANGUAGE

Aleksandra A. Gjurkova

Institute of Macedonian Language “Krstе Misirkov” – Skopje

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6488-0874>

Key words: Macedonian language, religious functional style, Bible, publicistic style, literary prose

Abstract: The paper contains an analysis of the religious functional style of Macedonian language, firstly with a review of the translation of the Old Testament and New Testament into Macedonian, namely the first edition in 1990 and the second revised edition in 2006. Several features are taken in regard: usage of verb and case forms, main lexical features and characteristics of word-formation, usage of synonymous and antonymous constructions, word order and cohesive elements. A significant role in the development of the religious functional style has been played by the periodicals published by the dioceses of the Macedonian Orthodox Church, as well as the web portals such as *Премин* (www.premin-portal.com.mk), which are viewed within the framework of the publicistic and religious functional styles.

Several novels from two Macedonian contemporary authors (Dragi Mihajlovski and Olivera Nikolova) were also considered as part of the religious functional stylistic complex of Macedonian. The analysis covers the usage of vocabulary, word-formation features linked to the Old Church Slavic and Biblical tradition, as well as usage of language borrowings, biblical phrases etc.

The aim of this analysis is to establish the main characteristics of the religious functionalstylistic complex of Macedonian language, such as lexical and word-formation features, usage of archaic words and language borrowings (from Hebrew and Greek) and their adaptation, cohesive elements in the texts etc.

Проучувањата на религискиот функционалностилски комплекс на македонскиот јазик се поврзуваат со демократизацијата на македонското општество и периодот по осамостојувањето на

Република Македонија во 1991 година. Во овој период се одбележува поширока употреба и присуство на религискиот стил во рамките на публицистиката, поврзана со периодичните списанија, во издание на македонските епархии, и со интернет-порталите, но и во говорена форма, преку богослужбата и различни јавни обраќања, беседи, проповеди по повод празнувањата и сл. Секако, важен елемент претставува преводот на Светото писмо (Библијата) на македонски јазик, и тоа во две изданија: од 1990 и ревидираното издание од 2006 година. Во врска со преводите на македонски на Библијата, треба да се спомене дека првиот превод на делови од новозаветниот текст (евангелија и апостоли) ги направил Ѓорги Милошев (идниот архиепископ Гаврил) во 1942 год., а подоцна и протоереј Методи Гогов (идниот архиепископ Михаил), кој ги превел девтероканонските книги од составот на Стариот завет, и теолозите Борис Бошковски и Петар Илиевски, кои учествувале во дооформувањето на некои новозаветни текстови (сп. Ѓ. Поп-Атанасов 2008: 14).

Во поглед на терминологијата, се определуваме за терминот „религиски функционалностилски комплекс“ со оглед на реализацијата и употребата на религискиот јазик во рамките на: публицистиката, уметничката проза, науката и во разговорниот стил, како што потенцира Минова-Ѓуркова (2003: 205).

I. За македонскиот превод на Библијата, како покарактеристични теми, се разгледуваат: обраќањето и референциите кон Исус, употребата на глаголските форми и на падежните форми, лексиката и зборообразувачките особености, кохезивните елементи, синонимните изрази и сл. Инаку, за библискиот јазичен израз најчесто, како особености, се споменуваат: архаичноста, симболичноста, помпезниот исказ, емоционалноста и сл.

Преку различните преводи на Библијата, исто така, се даваат и можности за варијација во исказот, пронаоѓање на синонимни изрази и сл., што само ја потврдува потребата од постојано навраќање кон библискиот текст.

Во овој контекст наведуваме примери за неколку основни особености на библиските преводи на македонски јазик:

1. За обраќањето и референциите кон Исус:

Најчесто е обраќањето со: *Госїоди, Оче, Госїоди Божје, Човекољуйче, Рави (Раби)*, а се употребуваат и изразите: *Младенецїи, Син, Синої Човечки, Сїасиїелойї, Водач, Јудејски Цар, Назареец, Учїиїел* и сл. Инаку, превладува употребата на формата за 2 лице еднина, со голема буква како знак за почит, што е и во согласност со правописната норма. Натаму, сите заменски форми што се однесуваат на Исус, исто така, се пишуваат со голема буква, на пр.:

– Книжниците, пак, и фарисеите негодуваа против Него и им говореа на учениците Негови (Ј15,30);

И дојдоа при Јована и му рекоа: „Учителе, Оној што беше со тебе отаде Јордан и за Кого ти сведочеше, ете, Он крштава и сите одат при Него (Ј3,26); а, исто така, се употребува голема буква и во цитатите од исказите на Исус, на пример:

Но, Јас ништо не можам да направам Сам од Себе. Како што слушам, така и судам, и Мојот суд е праведен (Ј5,30).

Голема буква се употребува и за сè што се однесува на Бог, на пример: И по сите тие години ќе умре Мојот Син Христос и сите луѓе што дишат (3Ездра 7,29).

Употребата на голема буква е вообичаена и за другите субјекти и чинители, кои имаат симболично и суштинско значење за христијанската вера, на пример: Светиот Дух, Мајка на Творецот, Пресвета Богородица Марија, Богородица Дева и Приснодева, Рождеството Христово, Духот Божји, Законот, Пророците итн.

Како што е познато, се употребува и заменката *Он* (во врска со Исус и во врска со Бог, секогаш со голема буква), која, во најголем дел, се употребува во поетскиот јазик, додека во македонскиот стандарден јазик се употребува заменката *иїој*. На пр.:

– А Он, кога се заврте и ги погледна учениците Свои, му забрани на Петра да говори (Мр 8,33).

Карактеристично за ревидираното издание на Светото писмо од 2006 г. е тоа што заменката *Он* се заменува со заменката *Тој* кога се однесува на Бог или на Исус, со што е извршена интервенција според стандарднојазичната норма. Со голема буква се пишува и

–Госпооу Боџ, Боџ Израилев, Севишиноиџ, Владеишел, како и заменските форми што се однесуваат на Бог, на пр.: Седмиот ден Бог ги заврши делата Свои, што ги направи; и си отпочина во седмиот ден од сите дела Свои, што ги создаде (Битие 2,2).

2. Специфичности во употребата на глаголските форми и на надежните форми:

а) употреба на предминато време, на пр.:

И се покаја Господ што го беше создал човекот на земјата, па се натажи во срцето Свое (Битие 6,6);

... и ете една жена, која беше страдала дванаесет години од крварење, се приближи одзади и се допре до крајот на облеката Негова (Мт 9,20);

А кога се истрезни Ное од виното, дозна што му беше направил помладиот негов син (Битие 9,24);

Сакав ли да те мразам така, вели Господ, ако ти не беше ги убивала моите избрани (3Ездра 15, 52.53).

Специфична е и употребата на други глаголски форми со кои се постигнуваат различни степени на кондензација во јазичниот израз, на пр.:

б) употреба на глаголскиот прилог:

– ... дојде Исус при нив, одејќи по морето (Мт14,25),

– Зар и душите на праведниците не прашуваат во своите затвори, велејќи: до кога ќе се надеваме вака? (3Ездра 4,35);

– Продолжувајќи да говорам со неа, јас ѝ реков (3Ездра 10,19);

в) со глаголска именка:

– И ги виде како се мачат при пловењето (Мр6,48),

г) со глаголска придавка:

– Посеаното покрај патот ги означува оние кај кои се сее словото... (Мр4,15).

Треба да се одбележи употребата на падежните форми, коишто се архаизирани во современиот македонски јазик иако, се разбира, се присутни во македонските дијалекти од Западното наречје. Да наведеме неколку примери: Господа, Исуса, Јована, Симона, Петра, Филипа итн.

3. Лексиката и зборообразувачките особености

Во рамките на лексиката се одбележува употреба на грцизми и на црковнословенизми.

Во однос на зборообразувањето се среќава употреба на суфикси и префикси:

а) Суфикси:

-ние: во именувањето на празниците – Богојавление, Преображение, Сретение, Успение, Воскресение итн. Секако, овој суфикс е присутен во црковната и во религиската терминологија под влијание на црковнословенскиот, на пр.: видение, смирение, созерцание, создание, спасение, почитание, поклонение, откровение, трезвение, исцеление, покајание итн. ;

-ие: согласие, милосрдие, великолепије, безумие и др.;

б) Сложенки оформени со различни збороформи (негација, прилози, предлози и сл.):

не- : незлобив, незалезна (светлина), непорочна (жртва), неискажливо (раѓање), негнилежен (плод), нераспадливост, нелицемерната (вера), нечестив(о), незнабожец/знабошци, непокорник, непорочен, недоброљупци;

без- : безмажна (мајка), беспочетен (Цар), безбожен (безбожните дела), безгрешни, бесплодна (пустина), безверник/безверници, беззаконик, беспорочен, безбожнички (желби);

нај- : најбезумна;

пре- : Превечно (Слово), Пресвет крсту, премилостивиот Христос, Преславното Рождество, преизобилната (благодат Божја), пресветата (ваша вера) и др.;

се- : сеправедниот Создател, седушевна вера, себлагот Бог, Севишниот, Сесилниот, Седржител;

со- : сожител на праведниците, со Оца и со Сина сопклован и сославуван, сотрудници; соестественост (соприродност) на Христа со нас.

бого- : богољубие, боготкаен (венец), богоразумен (облак), богобојазлив, богослужение, богохулства;

благо- : благоволи (Него Го одбрав, Мојот возљубен, што го благоволи Мојата душа, Мт12,18); благослови; благочестив; благопријатна (година Господова), благодатни (зборови); благовести (блавестувајќи го царството Божјо (Л8,1); благовесник (Филип благовесникот), благонаклонет, благоугоден, благороден, богоразумен;

веле- : Велелепната Слава

човеко- : човекољубие, човекоубиец;

добро- : доброљубив;

себе- : себељубиви;

само- : самофалци;

лесно- : лесномислено;

злато- : златозрачна (утроба);

живо- : животворни (зборови), животвори;

три- : трилачно (сонце), трисвета (песна);

ино- : иноплеменици;

едно-: еднодушна и едномислена; (дружино) еднородна; во Динамичниот превод на Новиот завет (1999) се употребува: *Единороден Син*.

многу- : многумилостив, многуглаголивите.

Кај глаголите се чести префиксирањата со:

воз-, примери: возљуби, возгордее, воспева, возвеличи, возвести, вознагради;

во-: вочовечување, воплоти;

за-: се зацари, зарадува;

о-: ожалости, очисти, оживотворува, обрзан(и), обессили.

Комбинирање на префиксирани глаголи со **не-**: неискажливи блага, логосот неизглаголив, невоздржлив и сл.; и со **пре-** : превозвиши.

Како покарактеристични глаголски форми, кои како архаизирани се типични за религискиот јазик ги издвојуваме: се понизи, проштева/ проштава, крштава (крштавања), обреза, хули и др.; и неколку именки: похота, чистота, доброта, хула, светија/светии и др.

Како сложенки карактеристични за Светото писмо се издвојуваат следниве примери: радоснотворен (плач), душегубна (болка), рамноангелски, стихословиме (песни), многублагодотробниот Господ, итн. (сп. Макаријоска 2008); ракополага(ње),

жртвопринесување, прелјубодеец, клетвопрестапник, таткоубиец, мајкоубиец, долготрпение итн.

4. Линеаризација

Една од најзабележливите карактеристики претставува линеаризацијата во рамките на именската група. Во текстот на Библијата се особено чести именските синтагми во коишто именката центар е (најчесто) членувана и стои пред придавката, што е инаку, познато како обележен ред во синтагмите.

Примери: Синот Човечки, благословувањето Господово, зборовите Божји, помошта Божја, благодатта Божја, ангел Господов, силата Христова, крвта Христова, учениците Јованови, царството небесно, живот вечен.

Како особено чести се синтагмите со заменски придавки поставени зад именката центар: Словото мое, часот негов, срцето наше, рацете негови, раката своја, волјата Своја итн. (сп. Ѓуркова 1999: 307–312). Оваа употреба на именски синтагми со обележен ред претставува обележје на религискиот стил и на подигнатиот свечен тон во јазичниот израз што особено доаѓа до израз во директниот говор.

5. Кохезивните елементи

Кога станува збор за кохезијата во библиските текстови, првенствено се одбележуваа употребата на координацијата во јазичниот израз, што е, всушност, особеност, која, во грчкиот, се јавува како резултат на хебрејскиот јазик, според мислењето на Вечерка (Večerka 1996). Оттаму, ова како особеност е присутно и во црковнословенскиот јазик, и се разбира, се рефлектира и во Светото писмо на македонски јазик. Како најчести конјункции се среќаваат **и**, **па**, **а**, **та** и **но**, како и причинските **затоа**, **зашто**, **бидејќи** и **оти**. **Но** како конјункција се употребува најчесто во реченици со поттикнувачка содржина, а се среќава и во императивни реченици.

Неколку примери:

(2Ездра 7,11-14): 11. **А** и сите синови од пленството, бидејќи и беа осветени: сите левити се очистија заедно. 12. **Па** заклаа пасхални јагниња за

сите синови од пленството, за браќата свои, свештеници, и за себеси.13. **И** јадеа синовите Израилеви, вратени од пленство, сите што се одделија од гнасотиите на народите од онаа земја и Го побараа Господа. 14. **И** Го празнуваа празникот Бесквасници седум дена, радувајќи се пред Господ.

(Мт2,10-15): **А** кога ја видоа сvezдата, тие се зарадуваа со многу голема радост. 11. **И** штом влегоа во куќата, Го видоа Младенецот со мајка Му Марија, и паднаа, па Му се поклонија; а кога ги отворија своите ковчежиња, Му принесоа дарови: злато, ливан и смирна. 12. **И** кога примија в сон вест, не се вратија веќе при Ирода, а си заминаа по друг пат за својата земја. 13. **А** штом си отидоа тие, ете, ангел Господов му се јави на Јосифа в сон, велејќи: „Стани, земи Го Младенецот и мајка Му, па бегај во Египет и остани таму дури не ти кажам, бидејќи Ирод ќе го бара Младенецот за да Го погуби.“ 14. **И** тој стана. Го зеде Младенецот и мајка Му ноќно време, па отиде во Египет. 15. **И** таму беше до смртта Иродова, за да се исполни реченото од Господа...

(Мт3, 14.15): 14. **А** Јован Го одвраќаше, велејќи: „Јас треба од Тебе да бидам крстен, а Ти кај мене ли доаѓаш!“ 15. **Но** Исус му одговори и рече: „Остави го сега тоа, зашто нам ни претстои да ја исполниме секоја правда“.

(Мт5,47.48): 47. **И** ако ги поздравувате само браќата свои, што особено правите? Не постапуваат ли така и незнабошците? 48. **Но** бидете совршени како што е совршен вашиот Отец небесен.“

(Мт9, 37.38) 37. Тогаш им рече на Своите ученици: „Жетвата е голема, а работници има малку. 38. **Затоа**, молете Го Господарот на жетвата да испрати работници на Својата жетва.“

(Мт10,23) 23. Ако ве бркаат од еден град, бегајте во друг. **Зашто**, вистина ви велам: нема да ги обиколите израилските градови додека дојде Синот Човечки.

(2Кор13,4) 4. **Оти**, иако по слабоста раснат, Он е жив по силата Божја; **бидејќи** сме и ние слаби во Него, но ќе бидеме живи со Него, преку силата Божја меѓу вас.

Треба да се одбележи дека во преводот на Светото писмо од 2006 год. постои тенденција за замена на **оти** со **зашто** и **бидејќи**, односно очигледна е намерата да се избегнат јазичните елементи кои се покарактеристични за разговорниот јазик.

6. Употреба на синонимните и антонимите изрази

Како тенденција кон засилување на јазичниот израз и колоритност, се одбележува употребата на синонимни и/или блискозначни форми, како на пример: Го повикуваме, Го призиваме Бога; Радувајте се и веселете се; ќе заридате и ќе заплачете; нескверна, чиста гулабице; нему Господ ќе му ги отвори дверите на покајанието; отвори ми ги вратите на покајанието итн.

Се забележува и варирање во јазичниот исказ, како на пр.: Слава Му на Бога *на вишини* (во вишини) = Мир на земјата и слава *во височиниѝе/ висиниѝе!* , Осана *во вишиниѝе!*

Покрај ова, впечатлива е и употребата на антонимните изрази, со што се постигнува динамичност и сликовитост во јазичниот израз, на пример: Бог е господар на раѓањето и на упокојувањето; Бог е Живот и Спасител на сите кои се дарувани со слободата: верните и неверните, праведните и неправедните, побожните и безбожните... (Рим2,11); – Зашто, какво заедништво постои меѓу правдата и беззаконието? Што заедничко има меѓу светлината и темнината? (2Кор 6,14)

7. Употреба на фрази:

(Мт 6,2) И така, кога даваш милостина не разгласувај, како што прават лицемерите по синагогите и по улиците, за да ги фалат луѓето. *Нависџина ви велам*, тие веќе ја добиле својата награда.

Тука го свртуваме вниманието и кон воведувањето на директниот говор со сврзникот **дека** и со изразот „вистина велам“, на пример: (Амос4,2) Се заколна Господ Бог во Својата светост, *дека*, ете, ќе дојдат врз вас дни, кога ќе ве извлечат со куки и остатокот ваш – со јадици.; (Ерем 51,14) Господ Саваот се заколна Сам во Себе: *висџина велам*, дека ќе те исполнам со луѓе како со скакулци, и ќе подигнам повик против тебе.

Со оглед на неколкудецениската преводна активност во период во кој се оформувала и теолошката и библиската терминологија, а при преводот навлегувале и заемки од: српскиот, хрватскиот и бугарскиот јазик, се јавила потреба за ревидирано издание на Библијата (од 2006 год.). Неколку примери: – заменката *Он* (која се однесува на Господ Бог) е заменета со *Тој*; падежните форми: Јована, Исуса и сл. се заменети со номинативните (Петар, Исус и сл.), а се употребуваат главно со именките Господ (Господа) и Бог (Бога); заемките од други јазици се заменети со соодветната македонска лексика: насилија – насилства, огорчение – огорченост, самрак – мугра итн. Интересно е, како што посочува Поп-Атанасов (Поп-Атанасов 2008), дека од еврејскиот оригинал се пренесени голем број топоними и антропоними, но и апелативна лексика, како на пример: ефа, гера, солам, левијатан. Се среќаваат и обични еврејски зборови, на пр.: ед – сведок (Исус Навин 22,34), мара – горчина, мака, тага (Рут 1,20), нехуштан – бронза (4Цар 18,4) и др. Евреизми и арамеизми има и во Новиот завет, на пр.: зборовите на Исус – „Ели, ели, лама савахтани!“ (Боже мој, Боже мој, зошто си ме оставил?), *Рави* – како обраќање кон Исус Христос и сл.

Во однос на антропонимите, кај некои женски имиња се дава македонска форма: Рут – Рута, Јудит – Јудита, Естир – Естира; двојните консонанти се контрахирани: Киттим – Китим, Суккот – Сукот; испуштени се иницијалните јотации, на пр.: Језекил –

Езекил, Јеремија – Еремија и сл., се врши едначење по звучност: Асриел – Азриел (примери сп. Поп-Атанасов 2008: 17).

II. Во текот на изминатите две до три децении во рамките на МПЦ и на македонските епархии се забележува зголемена продукција на публицистиката – печатењето на списанија и на книги, а особено е забележителен бројот на интернетски страници на одделни манастири и цркви. Се издаваат списанијата: „Пелагонитиса“, „Православие“, „Троичник“, „Гласник“, „Вистина“, „Православен пат“ и др. на одделни епархии на Македонската православна црква, како и порталите, како на пр.: Премин (www.preminformal.com.mk), на Бигорскиот манастир (<https://bigorski.org.mk>), на МПЦ (www.mpc.org.mk), на манастирот Успение на Пресвета Богородица во Матка (<https://uspenie-matka.org.mk>), на манастирот Свети Јован Претеча во с. Слечче (<https://www.manastirslepche.mk>), интернет-страницата <https://religija.mk>, која ги опфаќа сите верски заедници во Македонија и др. Преку овие списанија и веб-страници може да се проследат содржини за црквите и манастирите, за празнувањето на светците според православниот календар, разни поучни слова, проповеди, обраќања на црковните достоинственици по повод црковните и македонските национални празници итн. Карактеристично за определени содржини на овие веб-страници е употребата на стилските јазични средства на библискиот јазик, особено во посланијата и во обраќањата. Така, може да се види дека во рамките на публицистичкиот стил се реализира религискиот функционалностилски комплекс.

III. Во однос на пројавите на религискиот стил во современата уметничка проза, може да ги земеме предвид следните автори: Оливера Николова и Драги Михајловски. Кај О. Николова треба да се спомене романот „Тесна врата“, чиј наслов се поврзува, всушност, со метафоричниот израз во Новиот завет, односно во стихот Мт7, 13-14 (Тесната врата): 13. „Влезете низ тесната врата; зашто широки се вратите и широк е патот што води кон пропаст и мнозина минуваат низ нив; 14. а тесни се вратите и тесен е патот што води кон животот, и малкумина ги наоѓаат.“

Николова во своето раскажување вткајува делови, коишто се однесуваат на библиските теми или на верските и црковните прашања и се служи со јазик, којшто алудира на библискиот јазичен израз, на пример:

„Набожниот народ е двапати повеќе од безбожниот! Ама јас, еве овде ја распарчувам библијата, сите праведници и верници ги уверувам, со верни сведоци докажувам: светото писание е напишано против Бога и Божјата правда, тоа е лошо и во полза на сатаната, змијата и кнезот на овој свет, светото писмо противно се коси со христијанскиот катехизис... Ќе им докажам на верниците дека верата е со лага заснована, како што стои во Коринќаните... Амин!“

„За животот на зрното е потребна неговата смрт, порачува апостолот. Безумнику, тоа што го сееш не ќе оживее, ако не умре. Фрленото зрно в земја првин гине, па потоа од него се развива никулец, па од никулецот билка, која е сепак истото зрно фрлено в земја, иако навидум се разликува од него. И, како што е исто со човекот, кој, со смртта, првин гние во земјата, па се преобратува со Исуса Христа во воскреснат, во прекрасно, вечно, негнилежно суштество, така е и со верата, која некогаш навидум умира, за да воскресне со нов устрем.“

„Преподобни Варлаам и Јоасаф царчето! Тие, пак, ти биле, пиле, индиски подвижници. Јоасаф беше царче, син на цар Авенир. Со божји план него го посети старецот Варлаам, и го научи на верата Христова, и го крсти, чедо. Младиот Јоасаф му го даде царството на другарот Варахија, и тој отиде во пустина, да се подвизава Христа ради.“

Како што може да се види во овие цитати, Николова упатува на библиски параболи, се служи со неколку јазични особености типични за библискиот јазик, како на пр.: општата падежна форма (*Бога, Исуса Христа*) и во изразот – *Христа ради*, како црковнословенизам, обележениот ред во именските синтагми

(*вeрaй̄a Хрис̄тoвa*); лексички специфики – употреба на: *кай̄e-хизис*, *йисание*, *йодвижник*, *безбожен*, *не̄нилежно* (*суш̄ӣeс̄т̄вo*), *йодвизава*, *усп̄рeм* итн.

Кај Драги Михајловски, особено во неколку негови дела се одбележуваат пројави на религискиот јазик, со што авторот оформува еден специфичен одглас на библискиот јазик преку искажувањата на своите книжевни ликови. Тоа се проследува во романите: „Смртта на дијакот“, „Бајазит и Оливера“, „Пророкот од Дискантрија“.

Првенствено, треба да се истакне употребата на црковно-словенизмите како експресивно средство (сп. Макаријоска, Павлеска-Георгиевска 2021). Да наведеме примери: *бла̄гoдaй̄и*, *џла̄џoли*, *двeр*, *ис̄тoчник*, *мoш̄ӣи*, *oбид̄eл*, *йас̄т̄вo*, *йлoй̄и*, *йр̄ишeс̄т̄виe*, *слoвo*, *хулa* итн. Од религиската терминологија се издвојуваат и лексичките заемки од грчкиот јазик, на пр.: *aйoс̄тoл*, *библија*, *eйискoй̄*, *eйифaнија*, *икoнoс̄тaс*, *мирo*, *смирнa* и др.

Синонимни изрази со црковнословенизми: девет куци години по моето второ доаѓање, по моето второ *йр̄ишeс̄т̄виe* работите ми се јасни (ПД: 122), Со туѓинец пикнат в тело што со сета душа говори, *џла̄џoли*, вреви, беседи, зборува место тебе (СД: 104), изворот на вечна енергија, *ис̄тoчничкoй̄* на младост и полетност (СД: 13) итн.

Во рамките на зборообразувачките елементи, кои се продуктивни во црковнословенизмите, ќе споменеме неколку специфики:

- употреба на суфиксот **-ние**: вознесение, желание, завештание, моление, откровение, послание, рождение, созерцание итн.
- со суфиксот **-ие**: богохулие, затсловие, нередие, предисловие и сл.

- со суфиксот **-ник**: посник, преобратеник, столпник и сл.
- со суфиксот **-ница**: духомолница, застапница, наложница, преподобница и сл.
- со суфиксот **-тел**: доброчинител, создател и сл.
- со суфиксите **-ство**, **-ствие**: туѓинство, прељубодејствие, суштествие и др.
- бессуфиксни образувања: вознемир, двиг, нагриз, прегаз, привид, страд и др.
- со префиксот **без-** : безбожник, бездушен;
- со префиксот **воз-** : возвеличи, возгордост, возљубен;
- со префиксот **обез-** : обезбратен, обездетен, обездушен и др.

Кај Михајловски се во честа употреба сложенки во духот на црковнословенскиот јазик и на религиската литература, на пр.: богоугодно, богохулие, душевадник, животодавен, иноверен, миропомазан, многуглаголив, мудроглаголив, самолечбен, славопев и др.

Како покарактеристични, односно како *оказионализми*, може да се изделат сложенките: славожедник (славожедници СД: 102), целосрцевен (целосрцевна љубов БО: 149), полногрижен (полногрижни родители БО: 149), поседољубивост (БО: 118) итн.

Во своите романи Михајловски вметнува и записи, коишто претставуваат алузија на записите во црковните книги. Несомнено, се работи за посебен вид стилско средство со кое се служи Д. Михајловски, како примерите:

„Затоа, простете ми мене, на дијакот Равул, монах најслабодуховен од сите, слуга најнедостоеен на Христос Бог, роб на вечниот оган зашто пишувам со смртна рака што брзо гине, а не со дух вонземски“ (СД: 9,10);

„Прости ми за дрскоста, прости ми мене, на недостојниот дијак Равул, прости ми, а тебе тишината!“ (СД: 147).

Карактеристична за јазикот на Михајловски е и употребата на библиските изреки, коишто се дел од религискиот јазик, како на пр.: „Кој е меѓу вас без грев нека прв фрли камен на неа“ (ПД: 54) и сл.

IV. Како заклучок, може да се констатира дека религискиот функционалностилски комплекс во македонскиот јазик бележи значителен развикот: првенствено преку преводите на Библијата, во македонската уметничка проза, а особено преку интернетската комуникација и преку интернетските страници на МПЦ и останатите, на коишто доаѓа до израз стремежот за доближување на црковните и религиските теми, празнувањата и сл. до верниците и до народот. Несомнено е дека за лингвистите ќе биде и понатаму актуелно истражувањето на религискиот и на библискиот јазик, а особен материјал за тоа претставуваат и посланијата и обраќањата на свештенството по повод верските празници, но исто така и по повод на актуелни национални прашања. Со натамошни истражувања на религискиот јазик, особено на неговата реализација во рамките на публицистиката, ќе се отворат нови перспективи во македонската стилистика.

Литература/References:

- Владова, Јадранка. (1995). Религиската литература на македонски јазик. Gajda, Stanislaw (Red. nauk.). *Języki słowiańskie 1945 – 1995: gramatyka – słownictwo – odmiany*. Opole: Uniwersytet Opolski. 87–94. [Vladova, Jadranka. (1995). *Religiskata literatura na makedonski jazik*. [Religious literature in Macedonian language]. In Gajda, Stanislaw (Ed.). *Języki słowiańskie 1945 – 1995: gramatyka – słownictwo – odmiany*. [Slavic languages 1945 - 1995: Grammar – Vocabulary – Varieties]. Opole: Uniwersytet Opolski. 87–94. (In Macedonian)].
- Ѓуркова, Александра. (1999). Некои карактеристики на јазичниот израз во Библијата (врз примери од македонскиот јазик). *Stylistyka VIII*. 307–312. [Gjurkova, Aleksandra. (1999). *Nekoi karakteristiki na jazičniot izraz vo Biblijata (vrz primeri od makedonskiot jazik)*. [Some Characteristics of the Language expression in the Bible (on examples from the Macedonian Edition)]. In *Stylistyka VIII*. 307–312. (In Macedonian)].
- Макаријоска, Лилјана. (2006). Македонската православна црква и македонскиот јазик. Јазичната политика и статусот на македонскиот јазик. Јазикот наш денешен кн. 13. Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“. 107–119. [Makarijoska, Liljana. (2006). *Makedonskata pravoslavna crkva i makedonskiot jazik*. [The Macedonian Orthodox Church and Macedonian

- language] In Jazičnata politika i statusot na makedonskiot jazik. Jazikot naš denешen kn. 13. [Language Policy and the Status of Macedonian Language]. Skopje: Institut za makedonski jazik “Krstе Misirkov”. 107–119. (In Macedonian)].
- Макаријоска, Лилјана. (2008). Македонскиот јазик во современиот библиски превод и во изданијата на МПЦ. Македонскиот јазик во современиот превод на Библијата (јавна трибина). Скопје: Православен богословски факултет „Свети Климент Охридски – Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“. 23–38. [Makarijoska, Liljana. (2008). Makedonskiot jazik vo sovremeniот bibliski prevod i vo izdaniјata na MPC. [Macedonian language in the contemporary translation of the Bible and in the editions of MOC]. In Makedonskiот jazik vo sovremeniот prevod na Bibliјata (javna tribina). [Macedonian Language in the contemporary translation of the Bible]. Skopje: Pravoslaven bogoslovski fakultet “Sveti Kliment Ohridski – Institut za makedonski jazik “Krstе Misirkov”. 23–38. (In Macedonian)].
- Макаријоска, Лилјана, Павлеска-Георгиевска, Бисера. (2021). Јазично-стилистките маркирани елементи во делата на Драги Михајловски. Тантуровска, Лидија (Ур.). Македонскиот јазик – извор на научни истражувања (дома и надвор). Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“. 149–162. [Makarijoska, Liljana, Pavleska-Georgievska, Bisera. (2021). Jazično-stilistkite markirani elementi vo delata na Dragi Mihajlovski. [Language and stylistic elements in the opus of Dragi Mihajlovski]. In Tanturovska, Lidija (Ed.) Makedonskiот jazik – izvor na naučni istražuvanja (doma i nadvor). [Macedonian Language as a source for scientific studies (home and abroad)]. Skopje: Institut za makedonski jazik “Krstе Misirkov”. 149–162. (In Macedonian)].
- Минова-Ѓуркова, Лилјана. (2003). Стилистика на современиот македонски јазик. Скопје: Магор. [Minova-Gjurkova, Liljana. (2003). Stilistika na sovremeniот makedonski jazik [Stylistics of Contemporary Macedonian Language]. Skopje: Magor. (In Macedonian)].
- Поп-Атанасов, Ѓорѓи. (2008). Белешки кон јазикот на македонскиот превод на Библијата. Македонскиот јазик во современиот превод на Библијата (јавна трибина). Скопје: Православен богословски факултет „Свети Климент Охридски – Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“. 13–21. [Pop-Atanasov, Gjorgji. (2008). Beleški kon jazikot na makedonskiот prevod na Bibliјata. [Notes on the language of the Macedonian translation of the Bible]. In Makedonskiот jazik vo sovremeniот prevod na Bibliјata (javna tribina). [Macedonian Language in the contemporary translation of the Bible]. Skopje: Pravoslaven bogoslovski fakultet “Sveti Kliment Ohridski – Institut za makedonski jazik “Krstе Misirkov”. 13–21. (In Macedonian)].
- Večerka, Radoslav. (1996). Altkirchenslavische (altbulgarische) Syntax. III Band: Die Satztypen: Der einfach Satz. Monumenta Linguae Slavicae XXXVI (XXVII, 3).

Извори:

- Михајловски, Драги. (2001). Пророкот од Дискантрија. Скопје: Каприкорнус. [Mihajlovski, Dragi. (2001). Prorokot od Diskantriја. Skopje: Kaprikornus. (In Macedonian)].
- Михајловски, Драги. (2002). Смртта на дијакот. Скопје: Каприкорнус. [Mihajlovski, Dragi. (2001). Smrtta na dijakot. Skopje: Kaprikornus. (In Macedonian)].
- Михајловски, Драги. (2009). Бајазит и Оливера. Скопје: Каприкорнус. [Mihajlovski, Dragi. (2009). Bajazit i Olivera. Skopje: Kaprikornus. (In Macedonian)].
- Николова, Оливера. (2020). Тесна врата. Скопје: Матица македонска. [Nikolova, Olivera. (2020) Tesna vrata. Skopje Matica makedonska. (In Macedonian)].
- Свето писмо на Стариот и на Новиот Завет. (1990). МПЦ – Лондон: Британско и инострано библиско друштво. [Sveto pismo na Stariot i Noviot Zavet. (1990). [Holy Scripture of the Old and New Testament] MPC – London: Britansko i inostrano biblisko drustvo. (In Macedonian)].
- Свето писмо на Стариот и на Новиот Завет. (2006). Ревидирано издание. Скопје: Библиско здружение на Република Македонија – МПЦ. [Sveto pismo na Stariot i Noviot Zavet. (2006). Revidirano izdanie. [Holy Scripture of the Old and New Testament. Revised edition]. Skopje: Biblisko zdruzenie na Republika Makedonija – MPC. (In Macedonian)].
- Христијанските свети книги – Новиот Завет. Динамичен превод. 1999. Скопје: ХБЦ Радосна вест – Меѓународно библиско здружение. [Hristijanskite sveti knigi – Noviot Zavet. Dinamičen prevod. [Holy Christian Books – The New Testament. Dynamic translation]. (1999). Skopje: HBC Radosna vest – Meѓunarodno biblisko zdruzenie. (In Macedonian)].